

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 524/2021-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou Mgr. Dušan Šimún – advokát, s. r. o., Bajzova 10, Žilina, IČO 36 838 713, konajúcou prostredníctvom advokáta a konateľa JUDr. Dušana Šimúna, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 96/2005 a postupu Krajského súdu v Žiline v konaniach vedených pod sp. zn. 7 Co 64/2018 a sp. zn. 7 Co 65/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 96/2005 a postupom Krajského súdu v Žiline v konaniach vedených pod sp. zn. 7 Co 64/2018 a sp. zn. 7 Co 65/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **6 000 eur**, ktoré mu **sú povinné** zaplatiť Krajský súd v Žiline v sume **2 000 eur** a Okresný súd Žilina v sume **4 000 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Krajský súd v Žiline a Okresný súd Žilina **sú povinné** nahradiť sťažovateľovi spoločne a nerozdielne trovy konania v sume **575,94 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 11. augusta 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 96/2005 a postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaniach vedených pod sp. zn. 7 Co 64/2018 a sp. zn. 7 Co 65/2018 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľ navrhuje vo vzťahu k okresnému súdu vysloviť príkaz konať a žiada aj priznanie finančného zadost'učinenia vo výške 10 000 eur spoločne a nerozdielne od krajského súdu a okresného súdu.
2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 524/2021-12 z 12. októbra 2021 bola ústavná sťažnosť sťažovateľa prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.
3. Z ústavnej sťažnosti, pripojeného spisu okresného súdu a priložených príloh vyplýva, že sťažovateľ v právnom postavení žalobcu podal 19. apríla 2005 žalobu proti žalovaným [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaní“) o zdržanie sa výkonu stavebných prác a odstránenie časti nehnuteľnosti. Konanie je vedené na okresnom súde pod sp. zn. 13 C 96/2005. Podaním z 12. januára 2006 sťažovateľ navrhol zmenu žalobného nároku, ktorým sa domáhal náhrady škody určenej znaleckým posudkom vzniknutej v dôsledku zatienenia.
4. Okresný súd vo veci samej rozhodol rozsudkom č. k. 13 C 96/2005-728 zo 7. apríla 2011, ktorý bol uznesením krajského súdu č. k. 6 Co 206/2011-820 z 5. septembra 2012 zrušený a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie.
5. V konaní na okresnom súde došlo k vydaniu medzitýmneho rozsudku č. k. 13 C 96/2005 z 12. októbra 2017 a doplnacieho rozsudku č. k. 13 C 96/2005-1241 z 20. decembra 2017, ktoré boli krajským súdom na základe uznesenia č. k. 7 Co 64/2018-1314 a 7 Co 65/2018 zo 6. júna 2018 zrušené a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie.
6. Od vrátenia veci okresný súd do podania ústavnej sťažnosti vo veci meritórne nerozhodol, celkovo súdne konanie trvá viac ako 16 rokov.
7. Zo súdneho spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že na pojednávaní konanom 16. septembra 2021 okresný súd rozhodol vo veci samej rozsudkom tak, že žalobu zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ v podanej ústavnej sťažnosti uvádza:

a) Konanie na okresnom súde je podľa jeho názoru neefektívne, pričom podiel na vzniku zbytočných prietahov v konaní pripisuje aj krajskému súdu, ktorý svojim ostatným rozhodnutím porušil § 390 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), v zmysle ktorého mal vo veci sám meritórne rozhodnúť.

b) Dĺžka napadnutého konania vedeného pred okresným súdom a krajským súdom je podľa sťažovateľa zjavne neprimeraná, preto nie je potrebné hodnotiť jednotlivé kritériá, ktoré ústavný súd zvyčajne posudzuje pri skúmaní vzniku zbytočných prietahov v konaní.

c) Sťažovateľ dáva ústavnému súdu do pozornosti aj nález č. k. I. ÚS 282/2019-48 zo 17. decembra 2019, ktorým bolo vyslovené porušenie základných práv žalovaných na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov postupom okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní, príkaz konať bol vyslovený vo vzťahu k okresnému súdu a bolo im priznané primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 eur pre každého z nich.

d) Výšku primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľ vyčísluje na sumu 10 000 eur s ohľadom na celkovú dĺžku konania, čo je 16 rokov, pričom vec ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebola právoplatne rozhodnutá.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a krajského súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

9. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že si uvedomuje celkovú dĺžku konania, ktorú nemožno hodnotiť inak ako neprimeranú, avšak okresný súd poukazuje aj na správanie sťažovateľa, ktorý najmä v začiatkoch súdneho konania (obdobie rokov 2006 – 2011) neprispel k plynulosti súdneho konania najmä kvalitou podaní adresovaných súdu, nedodržiavaním procesných lehôt na podanie vyjadrení a podávaním návrhov na odročenie nariadených pojednávaní (obdobie január a február 2021), ďalej dáva do pozornosti celkovú skutkovú a právnu zložitosť veci, keďže vo veci bolo vypracovaných viacero znaleckých posudkov, prejednávaná problematika (tienenie v dôsledku uskutočnenia stavby na susednom pozemku) nepredstavuje bežnú agendu a neexistuje tu ustálená rozhodovacia prax súdov ani príslušných stavebných úradov, z ktorej by bolo možné vychádzať. Okresný súd poukázal aj na obdobia, keď bola vec na krajskom súde, z čoho vyplýva, že za toto obdobie mu nemožno pričítať nečinnosť. Vzhľadom na uvedené okresný súd považuje sťažovateľom požadované finančné zadosťučinenie za neprimerane vysoké. Okresný súd zároveň vyslovil aj súhlas s upustením od ústneho pojednania ústavnej sťažnosti.

III.2. Vyjadrenie krajského súdu:

10. Krajský súd uviedol, že ako odvolací súd vo veci konal bez prietahov a v primeranej lehote, spis okresného súdu mu bol predložený 14. marca 2018, odvolací súd rozhodol už 6. júna 2018. K povinnosti postupovať v zmysle § 390 CSP a rozhodnúť vo veci samej s konečnou platnosťou, a nie kasačným spôsobom poukázal na požiadavku, v zmysle ktorej prvé rozhodnutie odvolacieho

súdu má byť rovnakej procesnej povahy, čo v tomto prípade nebolo splnené, keďže odvolací súd v konaniach vedených pod sp. zn. 7 Co 64/2018 a 7 Co 65/2018 uznesením zrušil medzitýmny rozsudok okresného súdu v spojení s dopĺňacím rozsudkom, zatiaľ čo v poradí prvom odvolacom konaní krajský súd uznesením zrušil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorým bola žaloba zamietnutá.

III.3. Replika sťažovateľa:

11. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol:

- a) k postupu krajského súdu zotrval na názore, že § 390 CSP sa vzťahuje na prejednávaný prípad a odvolací súd mal povinnosť rozhodnúť vo veci samej s konečnou platnosťou,
- b) k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že ani prípadná faktická či právna zložitnosť sporu nezbavuje súd zodpovednosti za prietahy v konaní (porov. IV. ÚS 221/04, I. ÚS 47/96), pri vzniku extrémnych prietahov v konaní, poukazujúc na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), nemá význam hodnotiť jednotlivé úkony súdu, pričom aj neefektívna alebo nesústredená činnosť konajúceho súdu môže zapríčiniť vznik zbytočných prietahov v konaní,
- c) okresný súd vo veci nevykonal žiadne úkony smerujúce k urýchleniu vypracovania kontrolného znaleckého posudku,
- d) sťažovateľ zastáva názor, že v napadnutom konaní postupoval súčinne a snažil sa prispieť k rýchlemu ukončeniu sporu, k žiadosti o odročenie termínu pojednávania v priebehu mesiaca február 2021 uviedol, že dôvodom boli okolnosti na strane jeho právneho zástupcu spojené s ochorením COVID-19,
- e) k výške požadovaného finančného zadosťučinenia uvádza, že vzhľadom na celkovú dĺžku konania (16 rokov), význam konania pre sťažovateľa (konanie sa dotýka nehnuteľnosti, v ktorej žije spoločne s manželkou a tromi deťmi), množstvo vynaložených finančných prostriedkov, ako aj psychickú záťaž spôsobenú dlhotrvajúcim súdnym konaním je jeho výška primeraná.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

13. Podstata námietok sťažovateľa spočíva v porušení základného práva na prejednanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote v dôsledku nečinnosti, resp. neefektívnej činnosti okresného súdu a v dôsledku nedodržania postupu podľa § 390 CSP krajským súdom, ktorý mal podľa sťažovateľa v dôsledku opakovaného rozhodovania v odvolacom konaní rozhodnúť vo veci samej s konečnou platnosťou.

14. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

15. Pri posudzovaní, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

16. Ústavný súd uvádza, že konanie na okresnom súde začalo 19. apríla 2005 a do vydania ostatného rozsudku súdu prvej inštancie 16. septembra 2021 trvá viac ako 16 rokov. V rámci tohto obdobia sa vec nachádzala dvakrát v štádiu odvolacieho konania. Celková dĺžka konania presahujúca 16 rokov v rámci dvoch inštancií je dôvodom, pre ktorý ústavný súd nebude posudzovať uvedené tri základné kritériá. Takáto dĺžka konania sama osebe svedčí o vzniku zbytočných prietahov v konaní, ktoré možno označiť za extrémne. Ani prípadná právna či skutková zložitosť sporu nemôže ospravedlniť uvedenú dĺžku konania (I. ÚS 582/2015, I. ÚS 54/2016, I. ÚS 760/2016, IV. ÚS 21/2018, IV. ÚS 319/2020).

17. Primeranosť dĺžky napadnutého konania bola predmetom skúmania ústavného súdu v náleze č. k. I. ÚS 282/2019-48 zo 17. decembra 2019, v ktorom bolo vyslovené porušenie základného práva žalovaných ako sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a krajského súdu v napadnutom konaní. Postup okresného súdu bol označený za neefektívny, pričom ani skutková a právna zložitosť veci nemohla ospravedlniť dĺžku konania pred okresným súdom. Krajský súd pochybil, keď neaplikoval § 390 CSP a v poradí v druhom odvolacom prieskume vo veci sám nerozhodol, ale rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil opätovne na ďalšie konanie, čím „*nebol dosiahnutý účel zakotvený v § 390 CSP, ktorým je zrýchlenie konania rozhodnutím v merite veci, ale naopak, priebeh konania pri rozhodovaní o nároku žalobcu sa spomalil.*“.

18. Uvedené závery ústavného súdu sú zhodne aplikovateľné aj na posudzovanú ústavnú sťažnosť. Okresný súd v rámci svojej argumentácie uviedol, že aj sám sťažovateľ zapríčinil vznik zbytočných prietahov v konaní. V konkrétnostiach však podľa názoru ústavného súdu išlo jednak o realizáciu jeho procesných práv (podanie námietky zaujatosti, podanie žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov, zmena žaloby, návrh na nariadenie predbežného opatrenia, žiadosti o odročenie nariadeného pojednávania zo zdravotných dôvodov), resp. v prípade nerešpektovania procesných lehôt na vykonanie úkonu účastníka konania išlo o omeškanie počítané v niekoľkých dňoch. Vzhľadom na celkovú dĺžku konania tieto okolnosti nemali kľúčový dopad na dĺžku konania. Uvedené možno zohľadniť v rámci priznania primeraného finančného zadosťučinenia. Ústavný súd uznáva, že na vznik prietahov v konaní mala rozhodujúci vplyv skutková stránka veci, z ktorej vyplynula potreba vykonávania opakovaného znaleckého dokazovania, čo však,

ako už bolo konštatované, vzhľadom na celkovú dĺžku konania nie je ospravedlniteľným dôvodom, pre ktorý konanie trvá neprimerane dlho, najmä z pohľadu účastníka konania.

19. Rovnako ústavný súd zotrúva na závere, že aj krajský súd prispel svojím postupom k vzniku zbytočných prietáhov v konaní, a to v dôsledku nerešpektovania dikcie § 390 CSP, pričom bez splnenia zákonom stanovených podmienok, rozhodujúc už v poradí druhýkrát o meritórnom rozhodnutí súdu prvej inštancie, toto rozhodnutie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (porov. II. ÚS 379/2017, III. 727/2017, I. ÚS 227/18, III. ÚS 5/2018, IV. ÚS 114/2020, IV. ÚS 339/2020). Skutočnosť, že v druhom prípade išlo o medzitýmny rozsudok okresného súdu, nemožno vykladať tak, že šlo o rozhodnutie inej procesnej povahy, ako to uvádzal krajský súd. V oboch prípadoch odvolací súd zrušoval rozsudok, ktorý je svojou povahou rozhodnutím vo veci samej a nie je procesným rozhodnutím (porov. § 390 [Povinnosť odvolacieho súdu rozhodnúť vo veci]. In : ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2017, s. 1306.).

20. Zohľadňujúc uvedené, možno konštatovať, že okresný súd, ako aj krajský súd v napadnutom konaní porušili základného právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1).

21. Hoci ústavný súd zistil, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, neprikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy, pretože príkaz konať bol obsiahnutý v predchádzajúcom náleze týkajúcom sa rovnakého konania, navyše v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti už okresný súd vo veci rozhodol (výrok 4).

22. Ústavný súd dáva krajskému súdu ako súdu rozhodujúcemu v odvolacom konaní do pozornosti jeho závery uvedené v bode 19 tohto nálezu týkajúce sa povinnosti aplikácie § 390 CSP.

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

23. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 302/2020).

24. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Ústavný súd prihliadol na to, že napadnuté konanie trvá extrémne dlho, a to viac ako 16 rokov, pričom k právoplatnému ukončeniu konania dosiaľ nedošlo a vec bola dvakrát posudzovaná aj v rámci odvolacieho konania. Ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 282/2019-48 zo 17. decembra 2019 sťažovateľom vystupujúcim v procesnom postavení žalovaných priznal v napadnutom konaní primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 eur každému z nich, pričom okresný súd bol zaviazaný na úhradu sumy 3 000 eur a krajský súd na úhradu sumy

2 000 eur. Okrem toho sťažovateľ hlavne v začiatkoch konania svojimi procesnými návrhmi určitým spôsobom prispel k dĺžke celého konania. Zohľadňujúc uvedené, sa ústavnému súdu v tomto prípade ako spravodlivé javí priznať sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie v celkovej výške 6 000 eur, z čoho okresný súd je zaviazaný na úhradu sumy 4 000 eur a krajský súd na úhradu sumy 2 000 eur. Priznané primerané finančné zadost'učinenie sú sťažovateľovi okresný súd a krajský súd v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde povinné zaplatiť do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 2). V prevyšujúcej časti návrhu sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd nevyhovel (výrok 4).

VI. Trov konania

25. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 575,94 eur. Pokiaľ ide o priznanú výšku nároku, bol viazaný návrhom sťažovateľa, inak by mu patril nárok na náhradu trov konania v rozsahu 576,12 eur.

26. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je vo výške 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 10,87 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a vyjadrenie k stanovisku okresného súdu a krajského súdu).

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú okresný súd a krajský súd povinné uhradiť spoločne a nerozdielne na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2021

**Libor DUEA
predseda senátu**